

«Затверджую»

Ректор Мелітопольського
державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,
професор А. М. Солоненко

_____ 2021 р.

з протоколу фахового семінару кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
від 29 вересня 2021 р.

ПРИСУТНІ:

Воровка М. І., д. пед. н., доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, голова фахового семінару; Єрмак Ю. І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Окса М. М., к. пед. н., професор кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Коробченко А. А., д. іст. н., професор кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Дудко Я. В., к. пед. н., доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Попелешко Ю. І., к. пед. н., доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Бунчук О. В., к. пед. н., старший викладач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, секретар фахового семінару; Кожевникова А. В., к. пед. н., старший викладач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності; Дем'яненко А. М., здобувач; Георгадзе Т. О., здобувач; Куліда О. О., здобувач.

Запрошені:

Солоненко А. М., д. біол. н., професор кафедри ботаніки і садово-паркового господарства, ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Москальова Л. Ю., д. пед. н., професор кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, проректор з наукової роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Максимов О. С., д. пед. н., професор, завідувач кафедри неорганічної хімії та хімічної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Троїцька Т. С., д. філос. н., професор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Троїцька О. М., д. філос. н., професор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Федорова О. В., к. пед. н., професор кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, директор ННІСПМО Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Шевченко Ю. М., д. пед. н., професор кафедри початкової освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Мелітопольського

державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Глебова Н.І., д. соц. н., професор кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Чорна В. В., к. пед. н., доцент кафедри початкової освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Канарова О.В., к.пед.н., доцент, кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького; Кондратенко Ю.Г., здобувач; Буряк І.І., здобувач.

Всього присутні 23 особи, з них 9 докторів наук, 9 кандидатів наук.

Голова засідання: д. пед. н., доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Воровка М. І.

Секретар: Бунчук О. В., к. пед. н., старший викладач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

обговорення основних наукових результатів дисертаційної роботи Куліди Оксани Олександрівни «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, для її апробації та оцінки новизни, теоретичного і практичного значення.

СЛУХАЛИ:

Головуючий на засіданні, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і педагогічної майстерності М. І. Воровка проінформувала, що для обговорення на засіданні кафедри надана дисертація, «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, затвердженої вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, «Соціокультурний розвиток особистості засобами дидактичного дизайну» (№ 0128U108570), і теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, затвердженої вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, «Підготовка майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах освітніх трансформацій» (державний реєстраційний номер № 0120U101660).

Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням вченої ради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 7 від 28.11.2017 р та уточнено рішенням вченої ради Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 14 від 15.04.2021 р.) у такому формулюванні: «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права».

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Троїцька Олена Михайлівна.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти Шевченко, Ю.М., кандидат педагогічних наук старший викладач кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Кожевнікова А. В.

Куліда О.О. у своїй доповіді обґрунтувала вибір теми, її актуальність, ступінь дослідженості, визначила об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, виклала основні результати та положення, що виносяться на захист, охарактеризувала їх наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, апробацію і повноту висвітлення у публікаціях. Зокрема, було надано визначення понять «модель», «моделювання», «педагогічне моделювання особистісного самовизначення майбутнього правника», «рефлексія», «педагогічна рефлексія», «самовизначення», «особистісне самовизначення», схарактеризовано компоненти використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оціночний) та їх рівні (низький, середній, високий). Здобувачем було обґрунтовано організаційні умови: 1) орієнтація цілей та мотивів щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 2) оновлення змісту фахової підготовки майбутніх фахівців права щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в контексті ОПП 081 «Право»; 3) створення цілісної системи постійної фахової підготовки щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 4) розвиток навичок soft skills в майбутніх фахівців права щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в ОПП 081 «Право».

Також науково обґрунтовано та розроблено теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права у процесі професійної підготовки, яка показує, що вихідною позицією формування педагогічної рефлексії в закладі вищої освіти є діяльність викладача, спрямована на створення виокремлених організаційних умов, які сприяють прояву внутрішньої і зовнішньої педагогічної рефлексії та підвищенню рівня їх сформованості в процесі професійної освіти.

По завершенні доповіді Куліди О.О. було дано відповідь на ряд запитань:

Кандидат педагогічних наук, доцент Єрмак Ю.І.: Розкрийте сутність поняття «педагогічна рефлексія» та її складові в процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів права?

Куліда О.О.: Педагогічна рефлексія майбутнього бакалавра права є складовою комплексу процесу професійно-педагогічної підготовки правників й передбачає співвіднесення особистісного «Я» з тим, чого вимагає обрана професія та допомагає сформулювати очікувані результати професійної діяльності, визначаючи цілі особистісного самовизначення та подальшого професійного розвитку.

Педагогічна рефлексія – це механізм саморозвитку особистості, й лише свідомо опрацьовані людиною особистісні риси, стани або форми поведінки можуть бути трансформовані та самозмінені на її користь. Саме тому найбільшій актуальності набуває розвиток педагогічної рефлексії в процесі особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права.

Педагогічна рефлексія включає такі складові: рефлексія діяльності здобувачів вищої освіти, рефлексія власної професійної діяльності викладача, рефлексія педагогічної взаємодії, рефлексія студентами своєї діяльності. Вищезазначені складові рефлексії в освітньому процесі обумовлені рефлексією здобувачів вищої освіти та процесом моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права.

Доктор педагогічних наук, доцент Воровка М.І.: Охарактеризуйте специфіку формування особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в процесі педагогічної рефлексії як способу моделювання?

Куліда О.О.: Дякую за запитання. Специфіка педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права, полягає у відображенні потенційних ресурсів для розвитку особистості викладача та здобувача: безперервний пошук способів педагогічно-рефлексивних дій, адекватних до ситуації; розвиток інноваційних способів педагогічно-рефлексивних дій; розвиток педагогічної рефлексії суб'єктів освітнього процесу закладу вищої освіти, що перебувають в обігу, завдяки все більшій їх конкретизації.

Особистісне самовизначення майбутніх бакалаврів права передбачає діяльність із самоаналізу, самопізнання, самооцінювання, самоствердження, саморозвитку власних здібностей та ціннісних орієнтацій, що призводить до кращого розуміння ступенів відповідності своїх особливостей вимогам обраної професії.

Під терміном “формування особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в процесі педагогічної рефлексії як способу моделювання” ми розглядаємо цілеспрямований та багатокомпонентний процес, який сприяє забезпеченню організації педагогічної рефлексії, самовдосконалення та саморозвитку і полягає не тільки в наявності знань, але й в сформованості умінь та рефлексивних навичок *soft skills* в процесі професійної діяльності майбутнього фахівця права.

Доктор історичних наук, професор Коробченко А. А., Означте організаційні умови підготовки майбутніх бакалаврів права щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення?

Куліда О.О.: Дякую за запитання. На основі теоретико-практичного дослідження проблеми нами виокремлено організаційні умови підготовки майбутніх бакалаврів права щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення, що реалізуються на засадах взаємовпливу та взаєморозвитку: 1) орієнтація цілей та мотивів щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 2) оновлення змісту фахової підготовки майбутніх бакалаврів права щодо формування педагогічної

рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення; 3) створення цілісної системи постійної фахової підготовки щодо педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 4) розвиток навичок soft skills в майбутніх фахівців права щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення.

На підставі диференційованих вищезазначених організаційних умов розроблено й упроваджено в освітній процес «Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Історія та теорія вищої юридичної освіти (правова педагогіка) для здобувачів вищої освіти 081 Право»; «Методичні рекомендації щодо змісту та організації поточного і підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Римське приватне право» (для здобувачів вищої освіти 081 Право.)»; «Основи ораторського мистецтва юриста: навчально-методичний посібник-практикум (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право); «Робочий зошит «Основи ораторського мистецтва»; «Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник».

Доктор філософських наук, професор Троїцька Т.С.: Розкрийте теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх правників у процесі професійної підготовки?

Куліда О.О.: Дякую за запитання. У ході дослідження нами було обґрунтовано та розроблено теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх правників у процесі професійної підготовки.

Зазначена модель є схематичним способом відтворення розвитку професійної підготовки майбутніх бакалаврів права щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення та показує, що вихідною позицією формування педагогічної рефлексії в закладі вищої освіти є діяльність викладача, спрямована на створення виокремлених організаційних умов, які сприяють прояву внутрішньої і зовнішньої педагогічної рефлексії і підвищенню рівня їх сформованості в процесі професійної освіти.

Зазначена теоретична модель складається із чотирьох блоків, які розкривають специфіку зазначеного дослідження та є цілеспрямованою та цілісною, яка розкриває мету, завдання, зміст, принципи, організаційні умови, форми й методи підготовки майбутніх бакалаврів права щодо формування педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення.

Відповідно до розробленої теоретичної моделі використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх правників у процесі професійної підготовки ключовими для нашого дослідження є такі компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник здобувача д. філософ. н. проф. Троїцька О.М., д. пед. н., проф. Шевченко Ю. М., к. пед. н., ст. викладач Кожевникова А.В.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **відгук наукового керівника** – доктора філософських наук, професора кафедри філософії Троїцька О. М., з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану. Троїцькою О.М. було зазначено, що здобувач в достатньому обсязі виконав освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Науковим керівником було звернено увагу на актуальність теми дисертації, її наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Усі наукові результати дослідження є коректними, обґрунтованими та доведеними до програмних продуктів, які придатні для практичного застосування.

Шевченко Ю.М., доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти виступила з рецензією на дисертацію. Рецензентом було зазначено, що по кожному із поставлених завдань дисертантка отримала достовірні результати дослідження. Рукопис дисертації чітко структурований, характеризується завершеністю тексту кожного з двох розділів, належною мовностилістичною грамотністю, використанням для представлення одержаних результатів таблиць, рисунків, доцільністю додатків, що додатково розкривають та ілюструють основний зміст роботи.

Кожевникова А.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедри педагогіки і педагогічної майстерності виступила з рецензією на дисертацію. Рецензентом було зазначено, що автором проведено ґрунтовне теоретичне та емпіричне дослідження обраної проблеми. Загальна структура дисертаційної роботи О.О. Куліди характеризується логічністю й чіткістю змістовного наповнення розділів і підрозділів. Об'єкт, предмет і завдання дослідження логічно та структурно узгоджені відповідають визначеній автором меті. Аналіз результатів дисертаційного дослідження отриманих даних здійснено кваліфіковано й коректно. Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджується єдністю й логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю й чіткістю концептуальних засад, гармонійним поєднанням наукових методів і способів їх якісної інтерпретації.

Відбулося обговорення дисертаційної роботи, у якому взяли участь присутні на засіданні. Вони у своїх виступах звернули увагу на відповідність представленої роботи вимогам, що пред'являються до дисертацій, вказали на досягнення мети дослідження та виконання завдань, окреслили ключові елементи наукової новизни, акцентували увагу на прикладних результатах, цілісності роботи.

Відбулося відкрите голосування по дисертаційній роботі.

У результаті обговорення дисертації Куліди О.О. учасники фахового семінару відзначили актуальність теми, наукову новизну одержаних результатів, їх практичне значення та зробили такий висновок:

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Куліди Оксани Олександрівни «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення

майбутнього бакалавра права», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Здобувачем переконливо обґрунтовано значення проблеми формування соціального досвіду учнів старшого підліткового віку, висвітлено зв'язок теми дисертації з дослідженнями українських та зарубіжних учених, завданнями державних та міжнародних нормативних актів.

Пізнавальна ситуація за зазначеною темою зумовлена наявною в науці та практиці проблемою забезпечення гармонійного, всебічного розвитку особистості здобувача вищої освіти та формування його професійно важливих якостей і компетенцій. Процес професійної підготовки закономірно зумовлений характером певної трудової діяльності, в якій правова постає специфічною, оскільки майбутня діяльність органічно пов'язана з інтеграцією у різні сфери життя людини і суспільства.

Разом з тим, зміст фахової підготовки, постійно модернізуючись, значною мірою орієнтується на «раціонально-професійний» і у деяких випадках на вузькопрофільний характер навчання, залишаючи за межами підготовки професійне та особистісне самовизначення здобувача вищої освіти, зокрема майбутнього правника. У таких умовах навчання плани здобувача щодо майбутньої діяльності не залежать від успішності навчання. До того ж, у пошуках оптимальних способів особистісної перспективи майбутні фахівці часто позбавлені навчання емоційного і духовного змістового контенту.

На різних напрямках трансформаційних змін в освіті проблема професійного самовизначення здобувачів вищої освіти набула значних обґрунтувань і узагальнень досвіду (К. Абульханова-Славська, М. Гінзбург, А. Маслоу, П. Щедровицький, Л. Шнейдер та багато інших). У різних дискурсах вони у загальному вигляді розкрили сутність самовизначення як процесу знаходження особистістю своєї ціннісно-сислової єдності з суспільством та практичного реалізацією професійних соціальних компетенцій (М. Гінзбург). Професійне самовизначення, на думку багатьох вчених, полягає у самодетермінованій особистісній діяльності щодо інтеграцій компонентів формування готовності до цієї діяльності (Є. Кучеренко). Дослідження фахової підготовки бакалавра права також зосереджують значну увагу на змісті, напрямках, головних тенденціях правового виховання, на правових аспектах життєдіяльності людини і ролі освіти у професійній підготовці (П. Біленчук, В. Ігнатенко, В. Кампо, І. Пестун та інші). У багатому дослідницькому арсеналі концепцій і підходів аналіз висвітлює певні суперечності, що пов'язані як з цілями та змістом професійної підготовки бакалавра права, так і з організацією формування окремих компетентностей майбутнього фахівця та використання можливих засобів цього процесу.

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Підготовка майбутніх фахівців педагогічної освіти в умовах

освітніх трансформацій» (державний реєстраційний номер 0117U006709) та у межах проекту Жана Моне «Соціальні та культурні аспекти Європейських Студій» (SCAES) – 620635-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-CHAIR».

Тему затверджено вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 7 від 28.11.2017 р.), та уточнено вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 14 від 15.04.2021 р.).

Формулювання наукового завдання, нове виконання якого містить дисертація.

Мета дослідження полягає у визначенні теоретичних і методичних засад використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права у процесі професійної підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено його **завдання**:

1. зв'язувати та визначити сутність самовизначення особистості майбутнього бакалавра права;
2. виявити особливості моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права у процесі фахової підготовки;
3. розкрити методологічний, теоретико-методичний, перетворюючий потенціал педагогічної рефлексії у процесі особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права;
4. розробити теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права у процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – освітньо-професійний процес формування особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права.

Предмет дослідження – педагогічно-рефлексивні засади, зміст та когнітивні процедури моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права.

Методи дослідження: теоретичні – системно-структурний аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури, навчально-методичних і нормативних документів із проблеми дослідження для визначення сутності базових понять і уточнення змісту поняттєво-термінологічного апарату; моделювання для розроблення теоретичної моделі щодо використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; емпіричні – спостереження, інтерв'ювання, бесіди з майбутніми бакалаврами права, викладачами вищої освіти задля визначення компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості досліджуваної проблеми, контент-аналіз змісту освітньо-професійної програми; оцінювання результатів рефлексивної діяльності тестові завдання з рейтинговими шкалами; практичні та творчі завдання з аналізом інтерпретаційних та рефлексивних можливостей особистості.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Автором проведено ґрунтовне теоретичне та емпіричне дослідження обраної проблеми. Високий рівень обізнаності здобувача з результатами

наукових досліджень інших учених із порушеної в дисертації проблеми засвідчується вичерпним аналізом педагогічної, психологічної, філософської літератури.

Кількісний і якісний аналіз отриманих даних здійснено кваліфіковано й коректно. Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджується єдністю й логічністю всіх етапів дослідження, його організаційною цілісністю й чіткістю концептуальних засад, гармонійним поєднанням наукових методів і способів їх якісної інтерпретації.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що: *Уперше:*

– визначено педагогічну рефлексію як базову професійно важливу якість особистісного самовизначення майбутнього фахівця права, що постає здатністю до певного виду метадіяльності, пов'язаної з концептуальним моделюванням ідей, принципів, підходів продуктивного процесу формування особистісного самовизначення здобувачів;

– встановлено потенціал педагогічної рефлексії як способу перетворення неявних припущень, латентних чинників впливу на процес особистісного самовизначення майбутніх фахівців в явний предмет дослідження і конструктивної діяльності;

– розкрито роль педагогічної рефлексії у забезпеченні ефективних організаційних умов професійної підготовки майбутніх бакалаврів права: 1) орієнтація цілей та мотивів щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 2) оновлення змісту фахової підготовки майбутніх фахівців права щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в контексті ОПІ 081 «Право»; 3) створення цілісної системи постійної фахової підготовки щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; 4) розвиток навичок soft skills в майбутніх фахівців права щодо використання педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права в ОПІ 081 «Право»;

– сформовано та обґрунтовано теоретичну модель використання педагогічної рефлексії у формуванні особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права рефлексивними процедурами розвитку навичок soft skills (рефлексивний проєкт, аналіз послідовності дій, категоризація, конструювання, схематизація, об'єктивація, рефлексивна дискусія, рефлексивне моделювання проблемних педагогічних ситуацій, щоденник індивідуальної педагогічної рефлексії);

Розширено уявлення про педагогічну рефлексію як складову процесу особистісного самовизначення майбутніх бакалаврів права; про роль педагогічної рефлексії у спрямуванні мислення здобувачів на усвідомлення способів формування власних (індивідуальних) зусиль у розумінні принципів особистісного самовизначення та фіксації рівнів його зростання; про розвиток загальних, професійних компетентностей та навичок «soft skills».

Основні наукові положення та результати дослідження відображено в 24 публікаціях автора (із них 12 – одіосібних), у тому числі 4 статті – у провідних наукових фахових виданнях України (1 стаття – в електронному фаховому виданні); 1 стаття – у зарубіжних періодичних виданнях; 3 навчально-методичних посібників, 3 методичних рекомендації, 13 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Опубліковані праці не є тотожними за змістом та висвітлюють окремі аспекти й результати дослідження. Результати дисертації опубліковано в повному обсязі.

Особистий внесок здобувача. Основні положення й висновки викладені в дисертації, належать здобувачу особисто, та відображені в публікаціях. У праці [4], написаній у співавторстві, автору належить характеристика педагогічної рефлексії як способу моделювання особистісного самовизначення.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1. Куліда О.О., Професійне самовизначення майбутніх фахівців права: історико-педагогічна рефлексія. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2019. Т. 2 (6). С. 240 - 250.

2. Куліда О.О., Педагогічні умови формування професійної позиції майбутніх юристів у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти. *Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій «Інноваційна педагогіка»*. 2020. С. 139 - 144.

3. Куліда О.О., Професійна рефлексія як складова саморозвитку особистості майбутнього юриста. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. Т. № 5(4). С. 100 - 111.

4. Волкова. В.А., Куліда О.О., Шляхи підвищення естетичної культури майбутніх вихователів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, Серія: Педагогіка*. 2016. №(2(17)). С. 93 - 99.

5. Oksana Kulida. The pedagogical reflection in the modeling of the purposes of the professional preparation of the future specialists. *Научный журнал Университета Полонии Ченстохов*. 2020. Т. № 38, 1-1. С. 159 - 165.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

1. Куліда О.О. Формування екологічної свідомості у студентів правознавців при вивченні курсу «Екологічне право». *Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практик: матеріали XII Міжнародної Інтернет-конференції. (21-23 січня 2020р. Мелітополь)*. 2020. С. 156-157.

2. Троїцька Т.С., Куліда О.О. Методологічні контури аксіологізації вищої освіти: комунікативно-діалогічний вектор. *Сучасні соціокультурні практики: компетентнісно-аксіологічний аспект: всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-літтю кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін. (29 – 30 березня 2018р. Полтава:ПНПУ імені В.Г. Короленка)*. 2018. С. 169 - 174

3. Куліда О.О., Формування громадської культури майбутніх юристів у процесі професійної підготовки. *Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи : матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної Інтернет конференції (02 березня 2020 р. Переяслав-Хмельницький)*. 2020. С. 132 - 136.

4. Куліда, О.О., Legal Pedagogy as a Discipline for the Preparation of Bachelors of Legal Specialties. *Актуальні питання науки : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (30 квітня 2020 р. Бердянськ).* 2020. С. 67-70.

5. Троїцька О.М., Куліда О.О., The dialogical imperatives of oratory in the professional preparation of the bachelor of law. *Проблеми та досягнення сучасних наукових досліджень: міжнародної науково-практичної конференції. (30 листопада - 1 грудня 2020 р. Одеса).* 2020. С. 68-71.

6. Куліда О.О., Самовизначеність особистості майбутнього фахівця: мовна і діалогічна компетентність. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: міжнародна науково-практична конференція. (27-28 вересня 2018. Мелітополь).* 2018. С. 54-56.

7. Куліда О.О., Формирование морально-этических и профессиональных качеств будущих юристов в процессе профессиональной подготовки. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної Інтернет –конференції Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи. (30 квітня 2019р. Переяслав-Хмельницький).* 2019. С. 54-56.

8. Куліда О.О., Роль професійного саморозвитку для успішної професійної діяльності юриста. *Наука 3 тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: міжнародної науково-практичної інтернет конференції. (25-26 квітня 2019 р. Бердянськ).* 2019. С. 50-52.

9. Куліда О.О., Ключові компетенції в професійній підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції. (07 жовтня 2019 р. Переяслав- Хмельницький).* 2019. С. 137-142.

10. Куліда О.О., Самоосвітня компетентність як умова якісної професійної підготовки бакалаврів права. *Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи: збірник матеріалів XXII міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції. (30 квітня 2019 р. Переяслав-Хмельницький).* 2019. С. 155-159.

11. Тараненко Галина, Куліда Оксана., Дискурсивна складова професійного саморозвитку майбутнього фахівця в умовах мінливості соціокультурного простору. *Дискус в умовах мінливості соціокультурного простору : всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. (20-21квітня 2018р. Мелітополь).* 2018. С. 169-171.

12. Куліда.О.О., Етичне виховання в системі професійної підготовки майбутніх юристів. *Наукове сьогодні: Теоретико-прикладні дослідження та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (17 травня 2019 р. Мелітополь).* 2019. С. 167-169.

13. Куліда О.О., Роль професійного саморозвитку для успішної професійної діяльності юриста. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми,*

4. Куліда, О.О., Legal Pedagogy as a Discipline for the Preparation of Bachelors of Legal Specialties. *Актуальні питання науки : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* (30 квітня 2020 р. Бердянськ). 2020. С. 67-70.

5. Троїцька О.М., Куліда О.О., The dialogical imperatives of oratory in the professional preparation of the bachelor of law. *Проблеми та досягнення сучасних наукових досліджень: міжнародної науково-практичної конференції.*(30 листопада - 1 грудня 2020 р. Одеса). 2020. С. 68-71.

6. Куліда О.О., Самовизначеність особистості майбутнього фахівця: мовна і діалогічна компетентність. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві: міжнародна науково-практична конференція.* (27-28 вересня 2018. Мелітополь). 2018. С. 54-56.

7. Куліда О.О., Формирование морально-этических и профессиональных качеств будущих юристов в процессе профессиональной подготовки. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної Інтернет –конференції Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи.* (30 квітня 2019р. Переяслав-Хмельницький). 2019. С. 54-56.

8. Куліда О.О., Роль професійного саморозвитку для успішної професійної діяльності юриста. *Наука 3 тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: міжнародної науково-практичної інтернет конференції.* (25-26 квітня 2019 р. Бердянськ). 2019. С. 50-52.

9. Куліда О.О., Ключові компетенції в професійній підготовці майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції.* (07 жовтня 2019 р. Переяслав- Хмельницький). 2019. С. 137-142.

10. Куліда О.О., Самоосвітня компетентність як умова якісної професійної підготовки бакалаврів права. *Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи: збірник матеріалів XXII міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції.* (30 квітня 2019 р. Переяслав-Хмельницький). 2019. С. 155-159.

11. Тараненко Галина, Куліда Оксана., Дискурсивна складова професійного саморозвитку майбутнього фахівця в умовах мінливості соціокультурного простору. *Дискус в умовах мінливості соціокультурного простору : всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю до 95-річчя Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.* (20-21квітня 2018р. Мелітополь). 2018. С. 169-171.

12. Куліда.О.О., Етичне виховання в системі професійної підготовки майбутніх юристів. *Наукове сьогодні: Теоретико-прикладні дослідження та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції.*(17 травня 2019 р. Мелітополь). 2019. С. 167-169.

13. Куліда О.О., Роль професійного саморозвитку для успішної професійної діяльності юриста. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми,*

перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (25-26 квітня 2019 р. Бердянськ). 2019. С. 50-51.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Навчально-методичний посібник- практикум (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 «Право»): «Основи ораторського мистецтва юриста» / Уклад: Гапотій В.Д., Куліда О.О., Мелітополь: ФОП Однорог Т.В.. 2018. 118с.

2. Навчально-методичний посібник (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 «Право»). Робочий зошит «Основи ораторського мистецтва» / Уклад: Гапотій В.Д., Куліда О.О., Мелітополь: ФОП Однорог Т.В.. 2018. 90 с.

3. Навчально-методичний посібник (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 «Право»). «Основи ораторського мистецтва» / Уклад: Гапотій В.Д., Куліда О.О., Мелітополь: ФОП Однорог Т.В.. 2019. 170 с.

4. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу «Історія та теорія вищої юридичної освіти (правова педагогіка)» Для здобувачів вищої освіти 081« Право» / Уклад: Куліда О.О., Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького. 2020. 36 с

5. Методичні рекомендації щодо змісту та організації поточного і підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Римське приватне право». Для здобувачів вищої освіти 081 «Право» / Уклад: Куліда О.О., Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, Мелітополь. 2020. 63 с.

6. Методичні рекомендації щодо змісту та організації поточного і підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Основи ораторського мистецтва». Для здобувачів вищої освіти 081 «Право» / Уклад: Куліда О.О., Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, Мелітополь. 2020. 67 с.

У тексті дисертації не виявлено запозичень без посилання на джерело. Дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення та результати дослідження було апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня:

– міжнародних: «Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практик» (Мелітополь, 2020); «Суспільні науки: Проблеми та досягнення сучасних наукових досліджень» (Одеса, 2020); «Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи» (Переяслав-Хмельницький, 2020); «Сучасні соціокультурні практики: компетентісно-аксіологічний аспект (Полтава, 2018); «Актуальні питання науки» (Бердянськ, 2020); «Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві» (Мелітополь, 2018); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2019); «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (Бердянськ, 2019); «Гуманітарний простір наук: досвід та перспективи» (Переяслав-Хмельницький, 2019); «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (Бердянськ, 2019);

– всеукраїнських: «Сучасні соціокультурні практики: компетентнісно-аксіологічний аспект» (Полтава, 2018); «Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору» (Мелітополь, 2018), «Наукове сьогодні: теоретико-прикладні дослідження та перспективи» (Мелітополь, 2019). Результати обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (2017-2021 рр.).

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація виконана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність). Рукопис дисертації чітко структурований, характеризується завершеністю тексту кожного з трьох розділів, належною мовностилістичною грамотністю. Матеріали дисертації оформлено відповідно до вимог до текстів наукового характеру.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з тієї галузі знань, з якої вона подається до захисту.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленої кваліфікованої наукової праці на правах рукопису та виконано здобувачем особисто. Дисертація містить наукові положення й нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі 01 Освіта/Педагогіка. Дисертаційна робота Куліди О.О. відповідає вимогам п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертація Куліди О.О. є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту і засвідчує особистий істотний внесок здобувача в розвиток педагогічної науки. За постановкою проблеми, змістом, науковим рівнем, можливістю практичного використання у освітньому процесі роботі закладів вищої освіти, а також новизною отриманих результатів дисертаційна робота здобувача відповідає вимогам, які пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня PhD.

З урахуванням викладеного, кафедра педагогіки і педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького рекомендує завершене самостійне дослідження Куліди Оксани Олександрівни на тему: «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права» до подання та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати голосування: «за» – 8, «проти» – 0, «утримались» – 0.

УХВАЛИЛИ:

1. За результатами голосування, рекомендувати дисертаційну роботу Куліди Оксани Олександрівни на тему: «Педагогічна рефлексія як спосіб

моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

2. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Куліди Оксани Олександрівни на тему: «Педагогічна рефлексія як спосіб моделювання особистісного самовизначення майбутнього бакалавра права» поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
кафедри початкової освіти
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

Ю.М. Шевченко

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

А.В. Кожевникова

Завідувач кафедри:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

Ю.І. Єрмак

Голова фахового семінару:

доктор педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

М. І. Воровка

Секретар фахового семінару:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки і
педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

О. В. Бунчук

Засвідчую
підписом
А.В. Кожевникова
Ю.І. Єрмак М.І. Воровка
Начальник відділу кадрів Мелітопольського
державного педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького